

## МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»: ПІДГОТОВКА ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота з курсу «Вступ до спеціальності» – це важлива форма опанування цієї дисципліни. Вона покликана доповнити, узагальнити й систематизувати лекційний матеріал, розвинути навички роботи з методичними матеріалами та науковими першоджерелами, стимулювати пізнавальну активність і творчий пошук студентів.

Успішне проведення самостійної роботи залежить від багатьох чинників. Одним із найбільш істотних є сумлінна підготовка студента до неї.

Насамперед ознайомтеся з **темою** самостійної роботи, з'ясуйте, який саме **навчальний матеріал** пропонується до розгляду, пригадайте його місце в системі навчального курсу. Уважно прочитайте **план** заняття, ознайомтеся зі **списками основної та додаткової літератури**.

Якщо семінарському заняттю передувала **лекція** з тієї самої теми, слід **проглянути її конспект**, який допоможе вам зорієнтуватися в навчальному матеріалі, звернути увагу на проблемні питання й завдання, запропоновані викладачем, на значення нових термінів, на рекомендовані наукові джерела. Приступаючи до підготовки, пригадайте також, з якими теоретичними поняттями ви познайомилися на попередній лекції? Які питання обговорювали та аналізували на семінарському занятті?

Після цього можна приступати до **опрацювання літератури**. Під час її читання рекомендується робити **робочі записи** з кожного питання плану (вести конспект). Починаючи конспектувати певне джерело, обов'язково запишіть його назву, автора, вихідні дані в зошит, виділивши їх іншим кольором чи підкреслюванням. Дотримуйтеся всіх вимог до бібліографічного опису (його приклади можна знайти в переліку літератури).

Робота з науковим джерелом має за головну мету **розуміння** прочитаного. Тому, перш ніж робити записи в зошиті, вам слід уважно прочитати текст, усвідомити його логіку, спробувати відділити головне від другорядного, узагальнюючі теоретичні положення – від конкретних прикладів. Працюючи з монографією, слід насамперед проглянути її зміст, який дасть загальне уявлення про композицію книги.

Пам'ятайте, що конспектування в жодному разі не є механічним переписуванням тексту з книги! Конспект наукового джерела має бути стислим, добре структурованим і «читабельним» (адже вам згодом доведеться користуватися ним для повторення, під час підготовки до модульного та підсумкового контролю). Обов'язково використовуйте **раціональні способи конспектування**: виділення головного іншим кольором, підкреслюванням, спеціальними позначками, різноманітне графічне розташування тексту (колонки, таблиці, схеми), позначення стрілками логічних зв'язків між окремими блоками матеріалу. Використовуйте скорочення поширених слів і термінів: як загальноновживані, так і ваші власні, що мають бути зрозумілі насамперед вам самим і

повторювані – одне слово слід скорочувати завжди однаково. Список постійних власних скорочень можна скласти на останній сторінці зошита.

Опрацьовуючи певне джерело, звертайте увагу на **нові слова й терміни**. Їх визначення слід записати в зошит, якщо воно подане в роботі. У протилежному випадку зверніться до словників іншомовних слів, тлумачних словників, словників педагогічних термінів або до стислого термінологічного словника, який складено викладачами кафедри педагогіки початкової освіти.

Якщо відчуваєте певні труднощі із розумінням терміна, запитайте його значення в інших студентів або у викладача. У випадку, коли під час конспектування у вас виникають **питання**, занотуйте їх на берегах конспекту, щоб з'ясувати під час підготовки або на самому практичному занятті.

З певної проблеми в науковій літературі ви можете зустріти **різні погляди вчених**, часом протилежні. Обов'язково акцентуйте свою увагу на таких випадках, намагайтеся чітко сформулювати ці різні погляди, відтворіть їх у зошиті. Продумайте і власну відповідь на таке неоднозначне питання, визначте, погляд якого вченого імпонує вам, а який викликає заперечення, і мотивуйте свої думки. Такі контраверсійні (суперечливі) питання часто стають предметом **дискусії** під час проведення практичного заняття.

Окремі джерела можна опрацьовувати і складаючи їх **тези, тезовий план**, роблячи окремі **виписки** (якщо це невелике джерело або таку форму роботи з ним спеціально обумовив викладач).

Чи існує певний **порядок роботи з джерелами**? Звичайно, загального правила немає, але вам рекомендується починати з основного джерела, після того звернутися до інших підручників, потім – спеціальних монографій і, зрештою, до наукових статей (якщо інший порядок не порекомендував викладач, зважаючи на теоретичне значення певного джерела). Бажано опрацювати всі джерела зі списку основної літератури і більшість – зі списку додаткової літератури.

Осібне місце в підготовці до практичного заняття з усної народної творчості посідає **робота з нормативними документами**, ознайомлення з якими є невід'ємною складовою опрацювання певної теми. Обов'язково зверніться до необхідних документів. Читайте тексти вдумливо, якщо в них зустрічаються незрозумілі слова, то обов'язково з'ясовуйте їх значення.

Опрацювавши рекомендовані джерела й тексти документів, перегляньте **список питань для перевірки знань**. Чи на всі ці питання ви знайшли відповіді в науковій літературі? Якщо існують певні «прогалини», ще раз зверніться до джерел (у складніших випадках можна звернутися за порадою до викладача під час індивідуальних консультацій). Спробуйте дати відповіді на запропоновані питання, не користуючись конспектом. Організувати самоконтроль можна і працюючи в парі з товаришем або у невеликій групі студентів (3-4 особи). **Основні визначення, провідні теоретичні положення, класифікації** слід завчити напам'ять.

Після цього переходьте до виконання **практичних завдань**, які допоможуть вам поглибити знання з певної теми, розвинути філологічні

вміння й навички, привести знання в систему, виявити творчі здібності. Уважно прочитайте завдання, продумайте послідовність його виконання. Результат (порівняльна таблиця, відповідь на питання, схема, наведення прикладів, аналіз твору та ін.) має бути зафіксований у зошиті, якщо викладач не обумовив усної форми виконання або якщо це впливає з самої сутності завдання.

Навчаючись на першому курсі, вам слід тренуватися давати **усну зв'язну розгорнуту відповідь** на кожне питання плану практичного заняття, спочатку – з опорою на конспект, а потім і без нього. Це сприятиме розвитку літературного мовлення майбутнього фахівця, допоможе вам краще запам'ятати матеріал, відтворити його логіку. Використовуйте **традиційну побудову промови**: вступ (стисле окреслення проблеми) – основна частина (виклад провідних тез з аргументами-прикладом) – висновки (лаконічне формулювання провідних узагальнюючих положень). Намагайтеся, щоб ваша зв'язна розповідь була логічною, послідовною, чіткою, присутньою (без «води»), а мовлення – граматично й синтаксично правильним, виразним. Уникайте штампів, слів-паразитів, просторіччя та діалектизмів. Приклади до кожного питання продумуйте наперед: можна зробити закладки у збірках першоджерел або виписати невеличкі уривки з творів у зошит. Корисно попросити ваших товаришів або родичів послухати вашу відповідь, поставити вам питання, зробити зауваження.

Наприкінці кожної теми подається **тест для самоконтролю**, який охоплює ключові питання. Обов'язково виконайте його і перевірте правильність відповідей. Проаналізуйте власні помилки: вони можуть свідчити про певні «прогалини» у ваших знаннях. Заповніть ці «білі плями» і ще раз зверніться до питань тесту.

Безпосередньо **перед семінарським заняттям** перегляньте записи в зошиті, повторіть ключові поняття, теоретичні положення. Для повторення також можна використати список питань для перевірки знань. Під час заняття уважно слухайте вступне слово викладача, відповіді товаришів, при цьому можна доповнювати власні записи в зошиті, уточнювати певні поняття, наводити вдалі приклади. Вам слід **бути активними, брати участь в обговоренні**, по можливості **доповнювати відповіді товаришів**. Активна позиція студента, за даними психологів, сприяє кращому усвідомленню й запам'ятання матеріалу.

**Не бійтеся помилитися** – помилки природні в процесі навчання. Якщо щось лишилося незрозумілим для вас, обов'язково запитайте про це викладача. Наприкінці заняття уважно прослухайте його інструкції і поради щодо підготовки до наступного практичного.

Окремі теми, питання викладач виносить на **самостійне опрацювання**. Методика його суттєво не відрізняється від підготовки до практичного заняття, за тим хіба винятком, що ви повинні самостійно контролювати себе, перевіряючи, чи всі аспекти теми ви засвоїли. Під час індивідуальних консультацій з викладачем ви маєте можливість уточнити певні питання, отримати роз'яснення складних аспектів матеріалу. Результати самостійної

роботи обов'язково перевіряються викладачем під час модульного контролю, підсумкової контрольної роботи.

Ваша сумлінна й систематична підготовка до практичних занять, самостійна робота не тільки дозволять отримати глибокі й міцні знання, але й обов'язково відіб'ються у високих балах і відмінних оцінках!

### **Семінарське заняття №1**

#### **Сутність педагогічної діяльності вчителя.**

1. Специфіка педагогічної діяльності.
2. Видатні педагоги про роль вчителя.
3. Вимоги до особистості вчителя.
4. Вправи на формування уявлень про педагогічну професію:
  - а) оцінки педагогічної позиції;
  - б) виступ «Я і моя професія»;
  - в) аналіз тематичних малюнків «Я і школа», «Я і вчитель».

#### **Література:**

1. Кан-Калык В.А., Никандров И.Д. Педагогическое творчество. –Москва: Педагогика, 1990. -144с.
2. Мижериков В.А., Ермоленко М.И. Введение в педагогическую профессию. – Москва: Педагогическое общество России, 1999. -228с.
3. Мудрик А.В. Учитель: мастерство и вдохновение. –Москва: Просвещение, 1986. -160с.

### **Семінарське заняття №2**

#### **Система освіти в Україні.**

1. Вихідні положення побудови системи освіти України.
2. Характеристика основних навчально-виховних закладів.
3. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні.
4. Основні принципи управління навчально-виховними закладами освіти.

#### **Література:**

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 23 квітня 2002. - №23. – с. 4-6.
2. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії. Навчальний посібник. – Тернопіль: «Богдан», 2003. – 136 с.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) – Київ-Тернопіль, 2004. – 147 с.

### **Семінарське заняття №3**

#### **Принципи управління та керівництва освітніми навчальними закладами.**

1. Вихідні положення управління освітніми навчальними закладами.
2. Система внутрівузівського (внутрішкільного) керівництва.

### 3. Прогнозування та планування розвитку освіти.

#### **Література:**

1. Гершунский Б.С. Педагогическая прогностика: методология, теория, практика. – К.: Высшая школа, 1986. – 200 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України. -1999. -№28.
3. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. –К.: Школяр, 1997. -150с.
4. Москалець В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. –Львів: Світ, 1994. -120с.
5. Національна доктрина розвитку освіти. –К., 2002. -24с.

### **Семінарське заняття №4,5**

#### **Зміст і організація навчально-виховного процесу у вищій школі**

1. Зміст підготовки майбутнього вчителя.
2. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі.
3. Система контролю і оцінювання знань і вмінь студентів.
4. Кредитно-модульна система організації навчання за принципами Болонської угоди.

#### **Література:**

1. Алексюк А.М. Педагогіки вищої освіти України – К.: Либідь, 1998. – 500 с.
2. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К.: ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія і практика. Посібник для ВУЗів. – Рівне, 1996. – 240 с.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) – Київ-Тернопіль, 2004. – 147 с.

### **Семінарське заняття №6**

#### **Організація самостійної роботи студентів.**

1. Організація навчального процесу у ВНЗ.
2. Методика підготовки студентів до лекції, семінарського, практичного заняття, до заліків та екзаменів. Опрацювання літератури.
3. Система науково-дослідної роботи студентів.
4. Оформлення результатів наукового пошуку.
5. Самостійна робота студента з книжкою.

#### **Література:**

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія. Підручник для студентів, аспірантів. –К.: Либідь, 1998. -500с.
2. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти. –К.: ВВП «Компас», 1997. -64с.
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. Посібник для вузів. –Рівне, 1996. -240с.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 р.р.) –Київ-Тернопіль, 2004. -147с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: Посібник. –К.: ВЦ «Академія», 2001. -546с.

### **Семінарське заняття №7**

#### **Професійне самовиховання майбутнього вчителя.**

1. Роль професійного самовиховання і саморозвитку у становленні педагога.
2. Самовиховання студента як система.
3. Етапи та методи самовиховання.
4. Планування програми професійного самовиховання.

#### **Література:**

1. Введение в специальность/ Под ред. Л.И. Рувинского. –Москва: просвещение, 1988. -208с.
2. Выдрин В.М. Введение в специальность. –Москва: Физкультура и спорт, 1980. -118с.
3. Елканов В.М. Профессиональное самовоспитание учителя. –Москва: Просвещение, 1986. -143с.
4. Педагогика и психология: Учебное пособие / Под ред. К.А. Абульхановой. – Москва: Просвещение, 1998. – 298с.

#### **Модуль самостійної роботи**

1. Творчий проект «Чому я бажаю набути професію педагога». Вимоги до професійної етики педагога.
2. Сухомлинський В.О. про місце і роль учителя в суспільстві.
3. А.С. Макаренко про педагогічну майстерність педагога.
4. Основні вимоги до професійної діяльності сучасного вчителя («Про освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», Державна програма «Вчитель»).

**Критерії оцінювання студентів на практичних заняттях з курсу  
«Вступ до спеціальності»**

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	високий	5	<p>Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Під час висвітлення питання студент може теоретично обґрунтувати загальні методичні засади викладання окремих тем курсу проводити різні види аудиторних занять, уроків або фрагментів уроків у початковій школі, організовувати самостійну пізнавальну діяльність студентів на аудиторних заняттях та в поза аудиторний час; створювати з методичні розробки з різних форм навчальної роботи зі студентами, знає як формувати навички організації дослідницької діяльності.</p> <p>Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів, вдало застосовує новітні педагогічні технології навчання під час викладання дисциплін початкової ланки освіти.</p>
В	високий	4,5	<p>Студент володіє матеріалом з теми, знає як проводити різні види аудиторних занять, організовувати самостійну пізнавальну діяльність студентів на аудиторних заняттях та в поза аудиторний час Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін, передового педагогічного досвіду. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача.</p> <p>Під час висвітлення питання щодо створення методичні розробок з різних форм навчальної роботи зі студентами допускаються окремі огріхи, однак студент сам може теоретично обґрунтувати загальні методичні засади проведення заняття, здатен до практичного застосування теоретичних знань на практиці.</p>
С	достатній	4	<p>Відповідь або виконання завдання характеризується недостатньою повнотою, але правильністю без надання допомоги викладача. Студент володіє обсягом знань та умінь, які є необхідними для розкриття теми, користується термінологією, однак, під час розкриття теоретичних основ педагогічної майстерності, студент може припускатися окремих неточностей, які виправляє після надання консультативної допомоги викладача.</p> <p>Під час висвітлення питань щодо сучасних досягнень педагогічної науки та практики з деякими огріхами може теоретично обґрунтувати методичні засади, розкрити специфіку застосування методів, прийомів, форм організації навчального</p>

			процесу, здатен до практичного застосування знань з використанням консультативної допомоги викладача.
D	середній	3,5	Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час моделювання та проведення різних форм навчальних занять, надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями педагогічної науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності. Під час висвітлення питань організації навчально-виховного процесу у початковій школі не може теоретично обґрунтувати методичні засади, у загальному вигляді розкриває специфіку проведення занять, на практиці може використати тільки окремі методичні прийоми. Для розкриття теоретичних питань, виконання завдань та демонстрації практичних умінь необхідна консультативна допомога з боку викладача.
E	початковий	3	Відповідь або виконання завдання характеризується фрагментарністю і є можливими тільки за умови надання допомоги викладача. Студент частково володіє матеріалом з теми, не користується ключовими термінами, не може самостійно спланувати та провести урок або показати фрагмент уроку. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів, тільки під керівництвом викладача.
X	низький	2	Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково, необхідні практичні уміння не сформовано.